

Småland

M. 9274: 1-26.

Handbörd, h.d., Uppvidinge h.d.
Kräkemåla sw., Mjöghults sw.

Uppb. av
Carl Viking
Füräkra, Kräkemåla

Uppgifter om upptecknaren o. sagorörnen. s. 1-2

Isräkten gud "Frö." s. 3.

Nyärtid. s. 3.

Friare. s. 3-4.

Julsed, - ristningar o. slagor i koss u. boudet. s. 4.
(L. a. F. 34)

Kamgästen av.

Inbromad silverpeng i fähusträskeln s. 4.

Flygrönn. s. 4-5.

Leda kon motsols 3 ggr. kniv en jordfast sten. s. 5.
för att kon skulle bli i hals.

Tidbat o. vänderot. s. 5.

Tydor av arren. s. 6.

Odensraka, - en sällsynt fågel - havs storke. s. 6.

Oden.

Gjärnor. (H. S. 15.) s. 7-8.

Fämtillverkning förr. s. 9-10.

Imsden Wallunder.

Offer- och hälsokälla.

Visa märken u. vären.

Martin Luther o. Dr. Faust.

Följa sig till den Onde.

Ta stycket från andras hästar.

Nils Dacke.

Vätter o. vittor.

Om klockaren som eldade upp helgonbilderna. s. 20-21

Ginkdomar o. bot.

s. 22-23

Meddelarens namn och ads:

Carl; Viking. Född den 13/9 ~1874 i byn
"Krokshult" "Ålgårds-socken" "Östergöt-
län". Inflyttad till "Kräksmåla-socken"
"Kalmar-län". Nuvarande adr: Furåka
nr. 2 "Kräksmåla."

Jägarmännes namn, födelsår och födelacort
(om år och ort kunnat uppgivna) jämte deras nuve-
rande adr:

Nº 1. Fru Josephina, Johansson. Född i "Vena-
socken" den 31/3 -1865. Nuvarande adr: "Kräksmåla."

Nº 2. Svart ö Snickeriagaren Carl; Johansson.
Född i byn "Ågerhult" "Vena" socken, "Kalmar-
län". den 18/2 1865. "Fredriksborg" Kräksmåla.

Nº 3. F.d. Lambruk: Isak; Jansson. Född i "Björke-
bo" "Ålgårdssocken" den 28/1 -1822. Död i "Kroks-
hult" den 27/10 1889. i "Ålgårdssocken".

Nº 4. Torparen Elof; Olosson född omkring 1886 i
"Tolbonäs" under gården "Ekenäs" "Bäckebä" -
socken "Kalmar-län". adr: "Tolbonäs." nr. 2 Vackerslätt.

Nº 5. F.d. Ranberuk: Nils, Jansson. Född i "Björkebo"
"Ålgårdssocken" 1811. Död sammastådes omkring 1882.

Nº 6. Gustav; Adolf; Häck. född 1846. den 6/11
värdes å älderdomshemmet i "Kräksmåla".

Nº 7. Fru Anna; Theolina Grankvist. Född i "Kroks-
hult" den 9/12 1860. Nuvarande adr: "Bråketebo"
nr. 2 "Mösterby".

№ 8. Skapionsföreståndareen Karl Gabelström.
Född i "Nässjö" 1870. Nuvarande adr.: Kräksmåla.

№ 9. Målarmäster Carl Conrad, Vindahle. Född
i "Kräksmåla (Skölpew)" 5/8 - 1869. nuvarande adr.:
"Kräksmåla."

№ 10. Jungfruus Anna; Nilsson. Född i "Fagra-
krog, Älgshults socken" 1831. Död i "Älgshults-
by" 1915.

№ 11. Fru Anna, Gumbo. Född den 6/6 1864 nu-
varande adr.: "Björnhageee. Kräksmåla."

Lantbruk. Frans, August, Karlsson. Född i byn
"Lindshult" Kräksmåla - socken. Kalmar - län den
2/12 - 1857. Nuvarande adr.: "Lindshult" Kräksmåla

№ 13. "Jordgumman" Anna, Lina, Persdotter Född
i "Kroksbult" Älgshultssocken" 1826. Död hos sin son
i Nordamerika för cirka 30 år sedan. Obs! Medse-
lande genom berer till släktningar i "Kroksbult".

N:o 1. Kvist av "Tidbast". Bär.

ej förvaras med "Träské", sam har
enkla, avarkta bär!

N:o 2. "Vänderof". Obs! Båda
teckningarna mycket
förmindrade.

Lm.
Handbördsl. Upprinningsnr M. 9274:3.
Kräksmåla socken
Lunds universitets
FOLKMINNESARKIV

Att årsväckens gud i hednaperiden hette "Frö".
Intygat sagoberättarskatt nr 1. Därjämte vis-
ste hon, att den gud, som shod på levan
mellan himmel och jord följande: "Bran-
hette "Bifrost" = (Regnbogen.) Guden, som var
gudarnas väckare, hette "Heimdall" och hos-
mer; som han blåste i; hette "Gjallarhornet."
Obs! Detta är ett tillägg till sagan, som min
morvor "Ingrida; Orlando" berättat.
Obs! Sagoberättarskatt född i "Vera" socken
har läst det i en gammal bok; hon också.
Berättelsen handlade om den "Fornvordi-
ska Endasagans".

"Nyårsfröd." Kallades så emedan flickor-
na i gammal tid sprunna längtan och gav
åt sina gosse på Nyårsnatten. Obs! Det var
av skor vikt åt flickan, som skulle gif-
fa sig, kunde spinna och väva väl, ty i gam-
mal tid måste man tillverka sina man-
ufakturar i hemmen; det fanns ej då
fabriker. Flickan ville visa, att hon var
sin egen oru i ovannämnda.

Sagomanner nr 2. Intygat, att i "Vera" kyrka
i gammal tid förkramnik "Men dotter vill
i är manna". Fadern steg jämt sin dotter ut
på kyrkogången och sade högt rämda os.
Obs! Var det någon ung man, som reflekterade
å anbuden, så steg han ut ur kyrkobänken
och lugnade sig mot flickan och hennes fader.
Var mannen att anse, som ett gott part, då
med flickan och hennes fader lugnade; som ett
var; Obs! Men mottag ej anbuden lämna-
der hälsningar obesvarad. Alltså är väl kyr-
sorts:

hogången (ej kyrkogården) det rättarbe, fast sagemanen "Carl, Jonsson." Göderhult "Högkull" berättar så för mig.

Och! Att "riskeffingar och slagor" lades under stora bordet å kors i mycket gammal tid var allmänt här i orterna, del har många gamla ambalat då jag var i skolåldern.

Och! Det gjordes på julafton efter mörkrets inverkan; och så breddes julkalv på golvet.

Och! Vi hade en lyfpe eller kampasken på en stor brant häll å "Högkullabackarna" å "Krokshults" ägor. När vi var vid den s. k. "Dansareskenen" å sagade oss bryrka-de vi gå och lyfta. Men stenen var svår att få "hökmäfaste" på så vi klämde sänder fingrarna ibland. Detta förföt våra husbänder. De välte stenen ut för branen i en djups mosse; där ligger han ännu; Då började "Illbaffinga" lyfta på kampa-skeden. Sagemanen № 2. Omkalade, att i "Tigerhult" Venä rocken, hade vi en kampa-skeden vi "Hill Krons" går, som "vi lå å lyfpe på".

Att krypuren om våren driveks över rönne, som fällts eller priskats med rännslaga har ej förekommit här. Och! Men sagemanen № 3. berättar för mig, då jag var barn, att man lade en "Inbörads kölspäng i fastströskelen å fäpphe hålek innan en rönnplugg, alla "Fiskeskaff" skulle vara av rön. Dom fradde att rönn (helt flag-rön botade och skyddade mot frostdam).

Beträffar man äldre gårdar så finnes vanligen å gårdspLANEn en öDL i vilken INYMPAS pÄRAN; men sÄKERt ÄR att i ladugÄRDens nÄRHEt finnes en RÄNN. Gamla tillverkade gÄR-
NA sINA yXSKAFT av rÖMTRA. SÅ myCKET har
JAG hÖRT av gamla, att dom f. o. m. i VÄR tid an-
SER RÄNNEN FÖR LYCHOBERINGANDE. - JÄGERBERÄTTEL-
SKAN NÄL. AMBLAR ATT i "YENA" SOCKEN brukades
i HEUNAS BARNDOM LEDA HON "MOSSOL" 3 GÄNGER
Kring en jORDFAKT SKEN "KOASTPEREN." DETTA FÖR ÅU
KALN SKULLE LEIVA "TIDD" = (YKALV.) OBS! MIN
FADER, JÄGERMANNEN NÄ 3. OMBLAD och LÄT MIG
SE FÖLJANDE, SAM MAN SKULLE GIVA ÅT KALN IN-
MAN HON LEDDES TILL "TJURS." NÄGOT AV ETT AKIUM
EFTER EN "TOMBASNOK" = (RINGORM) HÄLLER TILL VID GÖD-
SELHÄCKARNA INVID LADUGÄRDAR OCH ÖMSAR SKUM-
PFÄ VÄRE. SÅ LIKET BÄCK AV EN BUSKE, SAM KALLAS
"TIDBAST" ÄR NÄGOT GIFTIG OCH HAR RÖDA BÄR, ETT SPÖR-
RE BÄR ALLTID SAMMANVÄXT MED ETT MINDRE. JAG
HAR BLÖTT SEtt EN SÄDAN BUSKE I EN ÅTZ I "KROKS-
HULT." SÅ ROTEN AV EN VILT VÄRANDE BALGWÄXT, SAM
KETTE "VÄNDEROT." DETTA VAR ETT BEPRÖVAT MEDDEL
MOT KALNS OFRUKTBARHET. JAG RECKMAR AV "TIDBAST"
OCH "VÄNDEROT." MED DEN NÄGA KÄNNEDAM, SAM
NI SÄKERt ÄGER I BOTANIK, SKULLE DET VARA INTRES-
SANT OM JAG FINGE VETA DERAS VERKLIGA NAMN
OCH TILL VILKEN KLASS (ELLER RÄTTARE KLASSE) "CARL VAN
DINNE" HÄRFÖR DESSA VÄXTER. OBS! REVANDE EXEM-
PLAR KAN JAG ej SKAFFA FÖR ÅN TILL KALNMÄ-
DE EFTERSAMMAR. T. EX. I JULI MAUAD. OBS! I BYN
"BLÖFSKOG" i "ÄLGHULTS" SÖCKEN FINNES EN BUSKE
"TIDBAST"; DENNA VÄXT ÄR SÄLVSÄNT HÄR I ORPENNA.

OBS! Att en stor TjÄder = (Gammal o. k. spetskrypp)

görd!

kallas "Tjäderkungen" var ej på vanligt bland skyttar i min barndom; men mannek "Kung Orre" i samband med fyrverkeridag komt" är helt okänt här i orperna. Men de gamla spådde vintrens ankomst genom orden. Det heter nämligen så: "Så längt orren kutter före gamla "Michaelsmäss" d. v. s. 29de sept., så långt kommer det snö före jul." Likaså om "Vinarnjälken" var sköflig då blev det hård vinter, men var han alåk och blank blev det blidvinter.

Det finns en mycket sällsynt fågel, nam
hester "Odensvala". Fagesmannen nr 4. har skju- Gant
stöcke.
lit en vid sjön "Allgrunnen." Jag har sett "O= denssvalan" i hans hem; den var glänsande och upp-
stoppad. Jag har sett 2 exemplar levande fly-
ga över "Allgrunnen." Det är 16 år sedan. Det är un-
derliga fåglar. De är mycket rätta. De har
krapp så stor som en mörknall, men vingar
så stora att han mätte cirka 30 km mellan
vingspettarna. Fagesmannen nr 9. säger, att
i "Vena"-socken är en sjö, nam hester "Tillaren,"
där syns många par "Odensvalor."

"Oden" säges haft ^{*} 6 djur enligt sagerberättelserna
nr 1. Först en åkhalapad häst, som hette "Heipp-
nar." Han sprang likalera i luften och på vatten,
som på land. Härig var den hästentroll. På den
red "Oden" när han jagade troll. Så hade "Oden"
2 hundar; den ene var grå i målet, den andre fin-
mält; de härdes näst på klara höstmorgnar före so-
lens uppgång. Så hade "Oden" 2 korpar. Den
ene hette "Hugim" den andre hette "Nommim." De
sukta ut vardera på "Odens" armar; men ibland

* Obs! Till "Odens" djur räknas galten ^(galan),
som slakthades på spansen, men var ^(galan)
fel på marianen!

Meddelande till

H. Herr Lektor Eric Elggvist;

Hov Växjö.

Här möjeb insända svaren å Edra senaste or-
dade frågor 24 sic: Folia jämte 2 teckningar, som med
det föregående utgör filhapa 112 sic: Dessa medde-
landen göra vad jag hinnit bidraga med i den pågå-
ende färlingen. Att jag upptecknat en del svar varan
Ni ej frågat beror på Edert otillräckl. att "Kronobergs
läns hembygdeförbund" fackamt mottager teckningar i gammel
folkta. När Ni läck det senast insända bedes väntigen
att svar ge: angående, samt uppgift huru snart gransk-
ningsnämnden sammträder! Och! När det så, att Ni
i kommande; finner värde i mina meddelanden; si
skär jag gärna till fjärrt av d. orsaker. För det första leda
ver jag fäma en slant, och intet ~~minst~~ önskar jag, som
gammal "Kronobergare", bidraga och från glänska råddas
vad, som möjligem ännu kan råddas från gammal tid.

vänl.

OBELISKEN
VÄSTERBOTTEN

Obs! Vid "Nordiska museets etnologiska undersöknings",
får jag arbeta efter vissa frågelistor. Mycket av gam-
mal folktrå och gamla bruk är förlorade. Obs! Jag
har länge tänkt göra en hel del uppdeckningar
från gammal tid, men saknen är den, att mina
etnografiska tillgångar är knappa. Om någon
förening ville bistå mig med ett blygsamt kon-
tak, så kunde jag hellt vist ännu meddela gan-
ka mycket. Obs! Om några är vilar de gamla un-
der förvarna, och jag sympatiserar hell med Edesk
vördade sällskapet, att Ni och övriga föreningar
är uppe i 11-le kinnan, sy magdamer känner inget
av det Ni önskar veta från gammal tid.

Furåka 8te Fräkmåla den 4/3 ~1932.

Med märkt Högakniv

Carl Wiktor

Meddelanden till

H. Herr Lektor Eric Olofsson

1900, Täxjå.

Här nu möjlet invända varan å Edra värda frågor i
Öderst verande meddelande. Det var mycket uppmuntrande
för mig höra; allt Ni är föregående särskilning fann intresse
och värde. Så tackar jag Öder mycket för hoppet att Ni lovat
mig att gött "Upplekaringskammar." Vare jag ej fältig då
hade jag med möje skänkt det hela till min kär "Brano-
bergare" men nu är det som det är. Friden är mycket bättre
för fältiga; och jag är mycket tacksam för arbete; ty det är

min enda räddning från skenans nöd. Då önskar jag
och hoppas, att Ni skulle finna något även i denna säm-
ning. Jag har gjort vad jag förmitt för att finna ut
på Edra v. frågor, men givetvis finnes något, som varken
jag eller mina sagesmän hört antalas. Om så är åtminstone
har mera arbete åt mig, så molltages det med största
facksamhet. När Ni läst det innan da, så var vanlig nämligen
var på amgående! Obs! Obs! Att den häge Herrn på "Lasse"
som den andre skrev haga, beröper sig på föreständaren
"Carl, Sabelström, adr: Kråksmåla, Vara bergsrådet" och han
har hört det från gamla. Fräkra Kråksmåla den 22/2 - 1932.

Med uppmärkt högaktning. Carl Wiklund

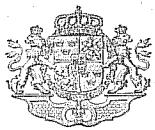
Mörycken pack för Edra vörda
meddelande av den 24 denne.
Det glädjer mig mycket höra,
att du finner värde i mina
uppsbeckningar. Jag skall; om jag
också skall ha nån nötkon till hjälpp;
skriva var på Edra e. prägor, nä
de åra boder i handa, senast till
15 de stundande mars!

Föräkra Fräkmästare

den 26/2 ~1932.

Med utmärkt hägaklaring.

Carl Wiborg

KORTBREV

Till

H. Herr Lektor Eric Elgqvist,
Hov

Wärjö.

AVSÄNDARE:

NAMN: Carl Wiktor.
ADRESS: Färskräcka Gräsmatta.

flägo de ut i vida världen; sen vände de åter och viskade "Odin" i öronen vad de hörde och sätta. "Odens" kungaborg heter "Vallhall." Det var ett väldigt slott. Där var mer än 100 dörrar, som varo nu bereda att 6 man kunde rida i bredd genam varje dörr. När de särade krigarna kom de läkkesåren på en natt, så fägnades krigarna med fläsket av engels, som plaktdes varje ~~snö~~ afton, men var levande och hel varje morgon. Sen fingo de dricka *"Mjöd" ur silverbeslagna horn; det inskänktes av vackra flickor, som hette "Valkyror." Obs! Så långt eftersagoberättelsen.

Obs! I dag den 27/2 var jag i mina samlingar, som är riktiga skatter, och sökte eftersöker följet orgelolycke nr "Beethoven"; sam jag ønskade spela på min orgel; då fann jag ett gammal blad, som bestryker sägningen om leden "Bifrost" och "Vallhall." Det lyder så: "När rider rike "Ring" över "Bifrost," svickar för bordan bagiga bron. Upp springa "Vallhalls" valvdörrar vid, "Svarnas" händer hänga i hans."

Tad skjärnor bekräftar så känner jag dem följe namnet, men vet ej något därom, men än att man här skundam kallar de "Tre vise männen" för "Jahobes stav." Jag tycker det sista nämndes i ge: namnet är blåst. Hovru har legenden kunnat hinska skrif: uppsta allt de "Tre män" vara? Det heter fyrd. reden för 500 st. Kelchius, Kas- ligt" När Jesus var född i "Bethlehem" i Judeen, i kar och Bod. kommo Herodis tid, då komma vise man från österlandet o.s.v. Mat: eng: l. Kap: 1. v. Obs! Vår kyrkoherde "S. Häkansson" saade då jag frågade; allt det är en gammal, stark alkoholhaltig dryck bryggd på malt, humla och mycket haming.
* "Mjöd en stark alkoholhaltig dryck bryggd på

mal tradition, som saknar verktig fakta att de
voro 3. Vad "Vinterbröta" (stjärnegatan) befräffas,
så sade sagemannen № 5. att man i hemme kunde
läsa hurundan den skundande vintern blev. Var
"Vinterbröta" lång, jämn och klar, så blev
det obrång vinber med mycket snö. Var den
mått och synes blott fläckvis blev det blixt
vinber och åtståndigt. Man börjar läsa från
Norr och går åt Söder. Lässningen skall före-
tagas 3 dygn för och 3 dygn efter "Olsmässan"
d.v.s. den 23de juli. Och! Sedan missviser "Vin-
terbröta". Paralellt med "Vinterbröta" går "Kring-
grenen." På den läser man, vid samma tid kam-
mande års skörd. "Kringgrenen" är mindre och
går till vänster om "Vinterbröta", räknat från
Norr och åt Söder. Att "Kringgrenen" jämn och
vacker, samt går på himlau alvet med nädra
ändan ner till skogskanten, då blir det syn-
ligt år; men är den blott fläckvis då blir
det medelmäktigt. Huknas den helt då blir det
svar horka med åtföljande missvärf.

Sagemannen № 6. är född på ett korps
under byn "Thorshult" "Fräksmåla" socken.
Jag frågade hanom, som är uppfödd in-
vid "Alquunnen" om han hört gamla säga
att Alquunnen var en helig sjö. Det har han
hört allt i urminnen tid upprades vid "galtar-
na"; (under vallens klipor) vid "Häakanära
udde"; men om mågan Endinna i mämta
sjö visste han ej. Men allt där häller
ej "Näckar" och "olvaplickor" å annan
däliget, då har bå ja å andra sikh sa-
de den gamle häringtullen.

Traditioner om gammal primitiv järnfullvärning finns, därav vittnar de många s.k. "Finnesgrubakullarna" här i orperna. I min födeby "Krokskult" finnes en i "Växregårdens" Fåramark, en i "Krahagen" vid d.s.k. "Ödelyckan" (Troligen en färgåken, mindre åker sen heden höst.) finnes en. I den s.k. "Vermarken" vid "Krafflösabäcken" finnes 2 kullar. Här i byn "Lindshults" ägor finnes en vid "Lindshultsbäck" ~~bäck~~ och en längre bort åt "Björnhagen" full. De två sistnämnda fullhöra "Fräkmåla"-pocken. Av de två kullar, som är i "Krokskults" "Vermark" ligger 1 = $1\frac{1}{2}$ kilometer från kullarna i "Uvasjeman" små, öde åkerlappar med små runda, mossbevuxna skenrören. Härav drager jag den slutsatzen; att där bott människor i forndna dager.

Väl ligger byn "Krokskult" mindre $\frac{1}{4}$ mil från "Uvasjömon"; men jag sköder mina antaganden på de utsagor, som sagessmånnen nr 3. och nr 5. hämmat åt mig i mitt barndom. Obs! nogga följande!

Vare "Finnesgrubakullen" har varit ett primitivt järnverk. I första försöken, att erhålla järn, grävdes en stor grop i kullen. Så tog man s.k. "Mysmalen" ur väckarna och blandade varvats med fräskol. Obs! (Kohillverning mycket gammal,) jag framminner om t.ex en kamming med namnet "Erik Kolleranna". — Så "Pylyrade" man det hela med jord. Kroten anfändes ~~över~~ i högens hopp. När det lerummit aldrif, med fullhjälp från "Luftgluggar"; så ficks en "Tacka" därlikt järn i gropens botten. Härmed var man ej nöjd. "Nöden är uppfinningens moder." Man uppfann då enkla "bläslälgar", som drogas för hand natt och dag. En öppning gjordes nedrest i gropen; så det rinnande vatten

fortsätter

järnet flöt ut i sand, som formats så att man fick s.k. "Tackjärnssänger". Dessa järn var så gott att det lät sig smida. Obs! Men bättre måste det bliva. Då inkallades s.k. "Vallarsmeder" från "Holland". De varo "Spjutare i kaniken". Då murade man vid starka vattenfall riggar, som försågas med stora "blåbålgar", som drevs med vattenkraft. Dessa järnbruk kallades "Osmundabruk". Yttre havarna hette "Osmundare". Ur dessa bruk utvecklade sig under tiderna d. s. "Margnabrukken", med sina "Flångjärnssmedjor. T. ex "Ikarhems" i "Lenhovda"-socken och "Orrefors" i "Helleberga"-socken, m.fl. Obs! Råda i "Kronobergs-län". Till dessa bruk upphäggs järnmalm från bottnen av våra insjöar. Obs! Beskrivning om malmapphägning ur sjöarna, jämte teckningar på de primitiva verktygen, fis begärar av meddelare. Obs! Dessa järnbruk ära nu rivna!"

Ett saga om en skicklig smed från "Hedenköf."

Min halvbror, sagoberättaren nr 7. har anfället följande. "För mycket långt tillbaka fanns en väldigt rhyo guld och svärdsmed med namnet "Wallunder". Saidana skickliga svärdsmeder säger sagessmannen nr 2. Hado i lika hög grad som hanungen, så att de ånskade en hanungs dotter till brud. Fick ingen kränka dyras rätt. Denna därfor att ell landsväg eller ve berode till stor del på att äga goda svärd. "Wallunder" härdade specielen av sina svärd i

gotl.

"Effer." Det var förligen något hemligt gift, som bländades i "härdevattnet", ty den, som varit sårad av ett sådant svärd, han var hemfallen åt döden. Sagoberättelserna säger vidare att han hört, att det svärd som "Frikiop Skarke" bar, var smitt av "Walluunder." Det var ett gammalt släktsvär, och det bästa svärd i Norden. En annan krigare "Anganyr" ägde ett sådant svärd, med det dödade han en ung man, som hette "Hjalmar Hengfull". De duellerade på en ö i sjön "Brolmen" i Småland. Och! Det var i hednisktiden! Det svärd, som "Frikiop Skarke" ärvt var beställt av en av Frikiops förfäder. Han skulle ha på en vikingahävding, som var mäktig rik. Hävdingen hade förfrollat sig. Han sätta i en väldig stor jordkulle i sitt beckade vikingaskepp med allt sitt råvade guld i sin båt. Den krigaren, som hade det goda svärdet gick in i kullen och "Fläv", i ett hugg, förollet "Mitt ihu." Bland de många dyrbartvärer han vann var en ytterst praktfull armband av guld i högt kansluärsarlete. Ringen vägde 3 "markar" ungefär 1 kilo och 3 heta. Denna armband skänkte Frikiop, som fått den i arv, till sin flicka, som hette "Ingeborg den Fagra". En drottning skal ringen från "Ingeborg"; men Frikiop lag den åter från drottningen. — Och! En häxning ville ha "Walluunder till "Kvarnmed", men han vägrade. På konungens begärar blev "Walluunder" tillflängatagen och hans "Hälsemor" avskurna, så han fick gå på kryckor. Konungen lät bygga en smides och guldsmidsoverstad på en holme i en sjö. Det sätte han "Walluunder" för han ej skulle synna

forts!

spåt svinida goda svärd m.m. åt konungen och hans man. Men "Wallunder" färkbe hämmas. Konungen hade 2 söner och en fager dotter. De hadde ibland till öv. Konungs dotter blev havandes fillsammans med "Wallunder". Kungasönerna mördade han och medgrävde deras kroppar i jorden under bälgen i smedjan, men först avskar han kungasönernas huvudskålar; denn han beslag med guld och sände dem, som dryckeskärl, till kungen; som backsam motlag gåvan. Man sikké överallt offer kungens lämner, men funna dem icke. Under tiden smidde sig "Wallunder" ett par "Kansbjorda vingar". Så skickade han bud på konungen och hans man. När de anlånt höll han från en klippa, till konungen följande tal. "Konung! Din dotter har friviligt blivit min maka; det barn, som han föder inom kungaborgen skall du uppföstra, nam en konung anstår, antingen det bliver en son eller dotter". Sedan följande poem. "Gack du till smedjan, den du mig byggde, där ser du bälgen bestänkt av blod! Och anar ej väl ditt fadershjärta var dessa skålar i fördid stuckit, nam du och dina har druckit ur? Det är din söners huvudskålar." Därpå höjde sig "Wallunder" på sina kansbjörde vingar och flög bort. Så långt efter sagoberättelserna
skau se 2

Verklighetslägern om en offer och halsvokälla.

Sagessmannen № 2. har berättat följande.
forts!

"Lönnelberga"-socken ligger till största delen i "Kalmar-län"; men med en liten del i "Jönköping-län". En fjärdingsväg från "Lönnelberga"-järnvägsstation ligger i "Relslebo" källa, som bär namn efter gården "Relslebo". Vid denna källa, som kallas helig, samlades på midsommarafhton mycket folk i solvengången. Sjuka hördes dit. Alla drog av vattnen. Fastfolk värlade ringar i allmenhetens åsyn; de gav varandra löfven och dracka av vattnet. Sjuka lade silverslantar i kälban även smärre smycken av silver och avgav löfven. Flickorna, de giftassvarta, kallades "skrym nordan". De sökte gömma sig bland buskarna. Pajkarna sökte efter dem. Det var givekvis att sätt att få träffa "på sin man hand" den flicka som var deras kärasta, eller skifha mig bekantskaps. Men förde mat och brännvin med sig i myckenhet; men ingen var berusad; man måste vara ordentlig, fy slappseu ansägs i folketon helig. Sagermannen; som för ett par år sedan reste i bil genom orten, hörde sägas, att årum händer, att sjukta i svag offrar i kälban och dricker av hennas vatten.

Gamla kornmärken från "Röghults-socken" och nägrändande orter.

Det "Sterrädiga" kornet skulle sätta i yde "Vecke" d.v.s. med början den 25 maj, som bär namnet "Urbau." De gamla saade: "Urbau" sist, kommer sommaren visst. Della om varje varit kall och kule. "Slocken" ^{göts!}

(spindeln) skulle ha snyggt "Åkerjora". S.v.s.
 Det skulle vara spindelvårsfräds hår och
 hars på åkern. Så skulle ekelövets vara så
 pass utvuxet; att det skulle "Kunne redwan." =
 (En vild duva, som läter höra sitt ta, ta, ta, ta,
 om våren). Min fader, nagesmannen nr 3. Sade
 att kornet i säcken och den "Rållia åkerjora"
 skulle ha samma lukt = (odör.). Annars bar
 den gamle hedersgubben in sitt korn sängan-
 der "Jora behöver ett par dagars varme te, innan
 ha blir hjärtier te å sät." Far tog ur åkern en
 hand full av jord, andra handen full av
 korn i säcken och lukta sambidigt på
 båda. Sam i redan inränta uppheckningar
 är beskrivet är om "Kornblad" m.m. förbi-
 går jag här desamma. "Fräradigt" korn sät-
 des i 5de vecka. S.v.s med början av den 8de ju-
 ni. Obs! I 6de "vecka" sättes inget. Den veckan hat-
 lades för "Lorveckan" = (Gräsveckan.) Lin bor-
 de sät den 20me maj, som har namnet "Karolina".
 En flicka, med skort hår, skulle dra "Fjär-
 jekronen" = (Ett verktyg varmed jorden rikades
 i lagom schickh för spridandet av linfröet för
 hand.) Härst, som annars bars uppsatt, skulle
 ha hänga lösh efters ryggen. Obs! Det var viktigt
 få fallt i en flicka med skort hår; så var man
 sinn på att få långt, vackert lin till bröster.
 8de "vecka" regn var skorliges frukthab. Den gam-
 le sade: "Gå djupt, som åttenvewecke regn
 går i jora, så djupt går mesammarskotka;"
 och "Midsammarskotka" är verkligen att fruk-
 ha för landsmannen. Obs! Uppförtig beskrivning
 om gammalt jordbruk och feckningar i dis-
 hörande redskap, får gärna av meddelare.

sortit

En saga om Dackor "Moarkin Luther" och
Dackor "Faust."

När jag i 17 års åldern arbetade hos en bröder till sagesberäppeskatt № 10, så omtalade han följaande, som han läst i en gammal gudlig bok om "Luther". Obs! "Anna, Nilsson" var en varmt gudfruktig kvinna, så jag satte fram till hennan en saper.

Den redlige Gudsmannen "Luther" hade b.a. hört att präven i sitt residens "Takitkana" hade både till fotappall och en 3-deckig guldkrona på huvudet. För att bli va viss därpå sökte och erhöll "Luther" audience hos präven. När "Luther" kom in till präven, befanns det vara, som han hörk antekas. Präven hade både till fotappall. Detta förkröt salig Dackor "Luther" till den grad, att då präven räckte fram sin fot, som "Luther" skulle bygga; han fäller om "Skräken i slet qubben i skolen, i de gyllne krona föll i huvet på han." För förmeha helgeräu blev "Luther" satt i fängelse och dömd att mista livet. När Gudsmannen, innan fängelseruarna, var i bön till Gud, fick han höra Dackor "Faust" tala till sig; men "Luther" såg ingen. Dackor "Faust" kände sith sig till Djävulen med både själ och kropp. Tiden var svart inre, att krisjer kom att brenta sin kribbet. "Faust" bad "Luther" jälpa sig, så "Faust" skulle på sin själ fråla, sin kropp hade han förfört.

vit till Skakau så det var inget hopp om återfående. Kunde "Luther" jälpa "Faust"; så skulle han jälpa "Luther" ur fångelset m.m. "Luther" lovade göra sitt bästa. Då hörde "Luther" "Faust" säga till sig: "BED DIN KAPPA PÅ JÖRDEN DÄR DU SKALL HALSHUGGAS! BED DIG DEN YNNESTE ATT FÅ HALSHUGGAS PÅ PÄVENS HÄSPEPALL; SÅ OCH ATT DU FÄR PÅ DIN KAPPA LAGDU EN DEL GULD OCH SILVERPIJÄSAR, AV VÄGT VÄRDE, FRÅN PÄVENS SKÄLLKRAMMARE. SÅ EN DRICK VATTEN I SJÄLVÄ DÖDSEMINUBEN. DRICK EJ VATTNET MEN HASKA DET ÖVER DIN VÄNDRA AXEL OCH RÄG MÄR DET BLÖFF DIN KAPPA" "VÄTTAF i Raum, korkas i Wittenberg." "Luther" gjorde så i sin förmunka dödskund. Då flög "Luther" med kappa, bibel, och guldet i lufteh. När han var över sjön, kom ligce "Medhavet", så sade Djävulen: "Kasta boken i sjön, han blir mig för hung!" "Då svarede "Luther": "Hans skall bliwa dig dubbelt råhung." Då sade Skakau: "Går det för mig mär vi färdas med fäglaflykt?" "Nej, sade "Luther"; det skall gå namtakken. Då varp han öganskilch- ligen välbekället med bibeln och skatterna i "Wittenberg". Skatterna använde "Luther" till att jälpa fattiga, begåvade, ynglingar till underhåll, mär dem hos huvom härde till präster. — När tiden var inne, att "Faust" skulle hädau, så skrägde "Luther" huvom inne i altaret i "Wittenbergs Storkyrka". Det var en afton. "Luther" bad Gud om ett synligt tecken; på att "Faust" fick sitt själ frälst. När "Luther" om morgonen kom, låg på altarrunden vänta händens tillper- ger avslöjat från "Faust" och 3 droppar blad.

Och ej "Luthers" "Stora Evangeliepastorat", som jag äger, finnes ej ete ord därav. Denne saga lyck varo inspicent med sagan om "Fellergren" och "Skakau" vid Kussebo.

Ett sann historia av sagesmannen № 2.
är följande.

I medlet av 18de århundradet fann kyrväckaren i "Mållilli"kyrka i låset ett papper skrivet med röd tinte av följande lydelse: "Härmed försäger jag mig min och till evig tid med krapp och själ till Djävulen, mot att han hjälper mig, så att jag får i överflöd allt vad jag behöver och icke behöver lida berist på nätet. För detta sätter jag i frank min själ och krapp till evig tid; och har jag detta underskrivit med mitt regel blod. Obs! Någon namnpeckning finns ej på pappret; men, som känkt är, uppfärdas vid hantkrakts uppstäende 2 lika lydande, möjligt är, att på det Lucifer erhållit var personens namn.

Samma sagesman har berättat om en kuske * "johansson", som bodde på "Kulplöeds" gård och hörde åt patron "H--". Denne kusken kunde överföra gernam förridam kungen från andras hästar på sina resor, som han hörde. En gång när vägtaget var mycket dåligt skulle "johansson" i två resor hära hem varor från byn "Kimmerby". Kusken ville taga varorna i ett laxt och garanterade "H--", att hästarna, vid hemkomsten, ej skulle ha haft att svepta här. På hemvägen voro de flera i söderkrapp. Kamraterna sade åt "johansson": att han skulle vila, ty deras hästar varo uttröttade. Obs! * "johansson" sades vara { gott!
 "jämt."

"Johansson sade: "Då va skräp ic hästar Ni har." Kamraterna synade "johanssons" hästar, som varo forra; ej ens i bringan fanns ett svekk här. En kamrat hjojd "johansson" på en sryg. När de räckat sade "johansson" till dem, som tjindit på brännvinet, sikk upp på mith lass!" Han gjorde så och såg då han seckten kom fram "johanssons" pisksmäst "Be-galt som en brännvinspipa." "Var ser du väl," sade johansson, vilka hästar, som drager mith lass, men bondeseringarnas kampar får dra det fram." När "johansson" kom hem och fick se hästarna, sade han "Du har skälva fan till hjälp." Denna saga har sagemanne $\text{N}^{\circ} 2$. hört av en gammal gubbe "johan; Fannetseen" i "Vena" socken.

Lägger om "Vils Dracke."

Sagesmannen nr 8. berättar följande.

I "Bunskulle" socken "Kalmar-län"; ligger nordost om "Ingatorps" järnvägsstation sjön "Hjorten"; som har lika klart vatten, som "Vät-horn." I sjön "Hjorten" ligger "Dackön". Trängen är håll med ekpålar i vatten, så man kan ej lägga till med båtar. Vid lågvatten syns pålarna över vattenytan. Tåns mitt är fördjupning där "Dacke förskansade sig med sitt folk. För cirka 80 år hittades på ön förras-hade vappen; enligt uppgift av nu döde skräddaremästare "Kron."

Om offerkälla där man lyft ringar m.m.

goth!

Lagesmannen nr 8. Här även omtalat att i byn "Stora Kla" i "Fagerhults"-socken, "Kalmar län," ligger "Tantke källan." I dess närhet är lägenheten "Gjämla." Där har vid midsommarröslakts ringar; druckits vatten och offratis. I källan har funnits flera gamla mynt; senast 1919 ett skillingmynt präglat 1744. Myntet innehålls av dockor "Kyrk Bergskräcce."

"Dackeborgens" i "Fagerhults"-socken
Kalmar län.

Lagesmannen nr 9. har omtalat följande.

4. kilometer i nordlig riktning från "Fagerhults" kyrka ligger byn "Ringhult" på dennes ägor finns ruiner efter "Dackeborgen." Borgens tillhörs en riddare från medeltiden, men innehades av "Nils Dacke" på "Gustav Wasas" tid. Lagesmannen jämför dockor "Kyrk Bergskräm" har varit och besitt hämmingarna av borgen. Målarmästar "Kvarnad Vindahl" hade funnit 2 stora kastiga spikar, som förvaras, som ett minne hos hanom.

Ols! Ols! Enligt ragesman nr 8. har det vid undersökning hittats till att uttrycket "Kung Olof." Betyder fördamdag eller från hedenröt.

Klädedräningen är dräynet omväistad, om det i den gråa formiden funnits någon kompis med det namnet. Om "Kung Olof" stått i samband med fyrstående dag jul och i gen här.

Ett säger om väffar och vittor. nr 11.

Enligt sagesberättelserna finns smidvätta Andeväsen, som heter "Vättar och "Vitter." "Vittra" är motsvarande kvinnan bland oss maniskar. Dessa andeväsen kanna ha likt varstädet. T.o.m. i en "Myr" idårfrau de sända frost på den bantens åker, sam. bivik deras avän. "Vitter" har krepur. Det finnes folk, som ett "Vittrarnor" leda sin "skällek" vid hornen. "Vittrarnor" har röd huvudet dika blis. Hon bor gärna under lagea, ladur, i hässjegolv o.d. Den, som lyckas fånga "vittrarnor" "skällek" ; som uppenbarar sig på "Fästigar" som en grå rullande hare; Den kan myölka andras kor synligt, så di kan trolla till sig all myölken i ett "leylag." Dom knipper sitt strumpband om "ladugårdsmyckeler" och myölkar strumpbandet till flera "Bysttar" fulla med nöt, fet mjölk. Får man på ljusa dagen se "Vittrarnor" driva sina djur inne för en ladugård är det bätt att skynda mot valla hem sina djur; ty vanligen blir det stark åska. Iskan kras "slå" ner på den bantens djur och "Vittra" tog in. Men ära djuren på shall, så belivalde skarade den ås. kau.

Säget om en knepig klockare.

Sägernamen N:o 6. har omställt följande. Nu k. han i mnga år arbetade i "Reinländerna (Tyskland) så var där en klockak
Gösta

församling. Vid midsommar hade de i sin kyrka en högtidlig fest, då de ägnade å helgen sin värndnad. Klockaren hade dessa helgabilder i förvar på sitt "söder" i vedboden. På vintren var klockaren utan torvved. Høyflande "fesniternas" valspråk, högg han sänder och brännde bilderna; "ky ändamålet helgar med det" hette det. När midsommarrösten nära kom, sa prästen till klockaren att bära helgabilderna till altaret i kyrkan, han lätta de göra så. Dagen därpå gick klockaren; i läkra förlägenhet, till prästen och sade att helganeu behagat repuma. Prästen var tacksäkt. Han fruktrade att missa sin tjänsi; och klockaren fick en välförklädd skrapa; men bättre kräddlös än kräddlös, hänkte klockaren. Han gjorde prästen det förslaget, att leja å män, som läts sig milas och mot god beläning stoda i altaret, medan församlingen bad. Klockaren skaffade två präster en åt sig och en åt prästen. Så köpte han färger i en affär. Färgerna blodade han i rörelse i skäler för otta. Innan festen skulle börja på midsommardagen, vora präst och klockare i parken med att milade å mannen i altaret. När det var klart öppnades fönster och dörrar, folket strömmande in och varmen var odräglig. Folket började bedja till helgen i altaret. Flugor och getingar, lockade av rötsakerna, gjorde upptäcktsresor kring de förmunka helganeus nässor. Då rade ett av helgenen "Slik intill, men icke längre" och hoppas ut genom ett öppet fönster. Helgenets näsa följe exempel, och så försvarades i en sådsväker i kyrkans märket. Menigheten var tacksäkt, men

forts!

men prästee lappade icke konceptet. Han dundrade väldeliga och framhöll folkets andeska, som varande ornattee till helgonens försvinnande. Detta verkade bättning i högre grad än om de fått bedja till "Fedknälartha", enligt sagesman № 6.

Några recept på olika sjukdomars bålande i gammal tid. Obs! Efter min döda ragesman!

Aft binda bort handvärk.

Den, som plågades av denne nervrestande sjukdom hade oft iaktaga följande. I himmaren före solens uppståndelse uppmöka ett fruktbarande träd. Ex en egn. På frädetts morra sida lossa en humbered barkremna så han satt fast med bida ändarna. Ur frädet, under barken, löskrära 3 ema sticketor och med dessa peha den sjuka handen, så något blad blev vid sticketornia, som noga pressades in där de sittit, under det man sade "I Fadrens, Sonens och den H. Andens namn överflyttar jag nu och för all tid min handverk på detta träd, som av mitt egét blad blir delaktigt. Så lades barken noga tillräcka översmekades med färsk hagadall och förbands, nam tis sär. När frädet var läkt var personen fri från alla handverk, men den, som högg eller skadade frädet fick straf sjukdom etc. Obs! Gamla sade att "Träj i vilka skit va inställe sågo vresiga, fösvärkta och mariga ut och fördem bärde man akta sig."

Aft läsa bort smärkall från omhjärna.

forts.

När någon varit ormbitken, i gammal tid, hade man att iakta följande: "Först binda årvärsilke ovan det skadade skället på svullnaden ej spred sig frödde man. Sedan skulle man läsa följande, som påminner om det St. paret." Joseph verkar må si jehn å Mari blåser må sin ånn, har aldrig varken va väck eller väinne. I Fadren, Sonens och den H. Andens manu. "Orkei ett rätt att sunga ormiflik ur blodet.

Aff borra im bölder.

Fick någon bölder kunde man för alltid bliwa därmed på följande sätt. Man upp sökte en ask; skar 3 små kvistar, så att hönvens egg var vänd åt den skärande och ej ifrån. Så barrar man ett hål på norra sidan av en ek. Dappar trädinnarna i varek från böldern, inlägger dem i hålet under upprepan del av den H. Treenighets manu; och så läpphet hålet med en kraftig plugg av "Flagrämn." Om sidan ek var färligt att hugga. Salgemanen № 12. Har anhålat följande "Mein Fader," Karl, Persson, född 1820. hade en dräng. Nost före jul 1852 akville de till "Julave" hugga en stor ek. Ecken var ett horrat hål. I hålet satt resterna av en rukten trädplugg. Drängen pekade med fingret ut pluggen och sa "Husbanne va ä dä där för ett hål?" "Då varsnade "K. Persson" hålet. Han sa "Såt du hålet va i jre, dej ska ha här på." Om tre dagar varit drängen full av bölder; så "Han hade nära broket må om inhe en qubbe från "Risebäst" polpet han å må cländet." Efter salgemanen № 12.

Joh.

Att hugga bort "Kvarren."

I handom händer, efter tungt arbete, att t.ex. en armled giver ifrån sig ett knarrande ljud, sannt blir något het och svullna. Denna åkamma kallades av de gamla "Kvarren" och borts på följande sätt. Man rypprökte en dörr, som vette åt mör. Dörren borde vara försedd med "Gångås". (Obs! Se följande teckning.) "Gångås" d.v.s. hela gångjärnspartiet var avträ. Jag har i min barndom sett 2 sådana dörrar.) På fräskelar till en sådan dörr skulle man uträcka armen. En kvinna skulle med rya hugga på båda sidor armen; under det pratiken frågade "Vad huggar du?" Svar: "Jag huggar "Kvarren" ur armen din och i fräskelen in i Fadren, Fruns och den H. Hertensmann." Så blev man frisk.

Att skicka en barnsängskvinna smärkor på en man.

I gammal tid ansågs farligt, att låta en yxa sitta inhugget i en stöck, vägg o.d. Detta om man gav barnsängskvinna fanns i grannskapet; ty då kunde han ej föda fram sitt barn. Hade niojan karl gjort sig skyldig till dylikt slarv, så kunde "jardemoran" nätku på hanam "Barnfijningar". Men det gick att bota. Först måste yxan avläggas ur stöcken eller väggen. Sedan lätes mannen på rygg å en fräskel där dörren vette åt mör. Sedan avskar en kvinna "Fälkejora" (livremmen) med en kniv, som måtte vara härdad i en blandning av "Väderlöskskål och kvinnamjölk". Sedan kniv eller sax var nödvändig för "jordegummia" i

zorti

Gammal tid. Enligt sagoberättelsen N:o 13.

Herr man betade "klåda" och "skabb" i
gammal tid.

Moin fader, sageman N:o 3. Omtalade följande. Om
någan fått "klåda" eller "skabb", så skulle man
på 1^{sta} maj buda i vatten, som rann mot norr. I
min faders gård i "Brokeshults Västgård" finnes
en mosse "Rökkärret". Avloppet förr detta kärr
rinner mot norr och var mycket besökt i gam-
mal tid enligt sageman N:o 3.

Botemedel mot "Fallensjuka" (Epilepsi) i
gammal tid.

Enligt sagoberättelsen N:o 13. Var "Fallensjuka"
av 3 slag. 1 kunde bota, men om en havande
kvinnla varf rädd för en fallande sjärna, så
fanns inget bot för ett sådant barn. Obs! Symp-
tomer framträdde alltid när personen hinnit
den ålder av är motvarande de veckor, i antal,
som kvinnan hittat på fostret. Märktes inget
fills man fyllt 40 år var man ur "syftären" och
le det. Blev en kvinna rädd för slakt; skulle
man skaffa första och sista bloddropparna av
ett sådant djur, som skrämt den havande kvinnan
och giva åt den sjukte. Om kvinnan blevit skrämd
av sitt man, som i gammal tid kunde hemkamma
kring, så skulle mannen låta 8 droppar blod från
sitt ringfinger och låta det droppa genom husrum
sigselring, samt giva det oerfande åt den sjukte.

Fanns den sjuktes doplinne kvar var det
bra att bränna det på en jordfaststen norr
om boningshuset och av askan giva den sjuk-
te. I mycket svåra fall krävdes ännu efek-
sönd

livare medel; då den sjukke fröddes hem av vana beståt av en and ande. Sådanna medel var f. ex. av den jord, som prästen kastar på kistan då den omställa, men kanna orden utphatas o.s.v. Obs! Vida-
re meddelanden i dessa vidskrypelser allt för
vänjeligt att beskriva, må de lämnas åt gläns
kau!

Medel mot s. k. "Gastakramning."

I gammal tid frödde man att "Gaster" kramade människorna enligt sagesman № 6. "Gaster" var andeväsen; som blev av människor, som mördats och "dags å lön." Om en kvinna tog sitt barn å daga och lade det å lön, så miste han lava, den oskyldiga varclen, att det fick skrika och vämas varje torsdagsmatt i "Korsvägar;" så var han ej upptäckt ibland undgick straffet för mord. Skötte man mot en "Gast" blev man sjuk, fick kräk-
kas och varit öm i hela kroppen. Men det gick att bota. Man skölpte smält bly i en skål vatten över den sjuktes huvud och gav hanam av vattnet att dricka. Åven berämma krank under den sjuktes näsa var ett gott medel. Att röka i huset med "Vippfjädrar" (en sort fjäderfjädrar) befanns hjälpa. Åven laga salt i munnen och spotta 3. gånger i elden o.s.v. "Ja, medlen åra mänga" lyder ett gammalt folktrejk. Präbrott och räckerade lika effektiva, som billiga,
då åra de sannerligen ikke att förakta.